

KIRJALLISUUDEN TARKASTELUA

SDP, Perustuslakikirja. Suomen Sosialidemokraattinen Puolue rp. Pori 1973. 153 s.

SDP:n kirjasarjassa on äskettäin ilmestynyt yllä mainittu kirjanen, joka sisältää joukon valtiosäännön uudistamista koskevia kirjoituksia. Vaikka sosialidemokraattinen puolue onkin päättänyt kirjan tekemisestä, sen sisältöä ei kuitenkaan ole esipuheen mukaan käsitelty puolue-elimissä, vaan kirjoittajat vastaavat kukin omista tuotteistaan. Kun kirjoittajina on laaja ja edustava joukko puolueen piirissä aktiivisesti toimivia valtiosäännön tuntijoita, lienee kuitenkin lupa otaksua, että kirjanen heijastelee laajemminkin sosialidemokraattien keskuudessa valtiosääntöuudistuksesta vallitsevia mielipiteitä.

Kirjoituksissa pitäydytään yleensä SDP:n perustuslakiuudistuksen periaatteista antaman kannanoton perusteisiin, joten kirjanen ei varsinaisesti tarjoa uutta ja ennenkuulumatonta tietoa sosialidemokraattien asenteesta. Kun se kuitenkin suo periaatekannanottoa huomattavasti laaja-alaisemman tarkastelukulman eri kysymyksiin, on syytä hieman käsitellä sen sisältöä.

Esipuheesta ja useista artikkeleista ilmenee yhdenmukaisesti se, että sosialidemokraattien tavoitteena on laajan kokonaisuudistuksen toteuttaminen. Eräänä motiivina tälle vaatimukselle näyttää olevan se, että työväenluokan käsitykset eivät ole riittävässä määrin päässeet esille nykyistä valtiosääntöä laadittaessa. Vaikka tämä kiistatta pitääkin paikkansa, tuntuisi kuitenkin mielekkäämmältä perustella uudistustarvetta esimerkiksi sillä, ettei nykyisin voimassaoleva järjestelmä toimi tyydyttävästi eivätkä perustuslakien säännökset vastaa ajan tarpeita ja vaatimuksia. Huolimatta tunteenomaisesta lähtökohdastaan sosialidemokraatit ovat tämän luonnollisesti mieltäneetkin ja tuovat kirjoituksissaan esille lukuisia uudistamista

vaativia kohtia käsitellessään myös käytännön kokemuksiin nojautuvia perusteluita.

Kirjoittajat korostavat voimakkaasti kansalaisten perusoikeuksia koskevien säännösten kehittämistä sekä taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten perusoikeuksien luettelon sisällyttämistä uutena asiaryhmänä perustuslakiin. Perusoikeuksien nykyistä suurempaa painottamista onkin pidettävä yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden toteuttamisen kannalta välttämättömänä, ja vaikka tosiasialliset olosuhteet yhä vieläkin saattavat käytännössä pitkäänkin jarruttaa perusoikeuksien tällä tasa-arvoista toteutumista, on ilman muuta yhdyttävä siihen kirjasessa esitettyyn toteutumukseen, että perusoikeuksien sisällyttäminen mahdollisimman laaja-alaisina perustuslakiin on omiaan jouduttamaan niiden asettamiin tavoitteisiin pääsyä lainsäädäntötoimenpitein. Ei lienkään uskallettua olettaa, että jos ja kun perustuslakiuudistuksen toteuttamiseen aikanaan päästään, asiat voidaan sulassa sovussa ja yhteisymmärryksessä kirjata valtiosäännön pykäliksi.

Erityistä huomiota kiinnitetään joukkotiedotuksen sääntelyyn, jolle kirjasessa omistetaan kokonainen artikkeli. Tämä ei tietysti ole yllättävää, kun muistetaan, kuinka suuri joukkotiedotuksen vaikutus on yhteiskunnan toimintoihin ja kehitykseen yleensä sekä erityisesti se, että huomattava joukkotiedotustoiminnan lohko, lehdistö, on suurelta osin muiden kuin työväenpuolueiden aatemaailmaa edustavien piirien käsissä. Sosialidemokraattien tavoitteet joukkotiedotuksen osalta ovat selvät; työväenliikkeen katsomusten osuutta tulee voimakkaasti lisätä yleisessä informaatiotoiminnassa ja tähän päästään parhaiten saattamalla joukkotiedotus mahdollisimman tehokkaasti yhteiskunnan valvontaan.

Kansanvaltaisen kontrollin on ulotuttava kaikkeen yleisradiotoimintaan sekä tietotoimis-

topalveluun ja ainakin suurten kaupallisten lehtiyhtyritysten osalta on ryhdyttävä harkitsemaan keinoja puolueettomuuden ja tasapuolisuuden vaatimusten turvaamiseksi käytännössä. Perustuslakiin on otettava selvä säännös siitä, että »sananvapaus tulee turvata jokaiselle kansalaiselle sillä tavoin, että hänellä on oikeus saada monipuolista ja tosiasiapohjaista tietoa yhteiskunnallisesti merkityksellisistä asioista.» Viimeksimainittuun tuskin voi muillakaan kansan laajoja kerroksia edustavilla tahoilla olla enemmälti periaatteellista huomautettavaa, mutta joukkotiedotustoiminnan käytännöllinen sääntely ja sen ulottuvuus vaativat kuitenkin melko tavalla pohdintaa, ennenkuin tarkoituksenmukainen linja voidaan löytää. Enemmistövaltaan perustuva yhteiskunnallinen valvonta sellaisenaan ei nimittäin sekään kaikissa tapauksissa ole suinkaan ehdoton tae monipuolisen tiedonvälityksen toteutumisesta.

Runsaasti mielipiteiden vaihtoa tulee epäilemättä herättämään useimmissa artikkeleissa johdonmukaisena ja selkeänä esiintyvä vaatimus omistusoikeuden suojan sisällön ja ulottuvuuden tarkistamisesta. Sosialidemokraatit korostavat kansalaisen henkilökohtaisen omaisuuden suojan tarvetta ja sen säilyttämisen välttämättömyyttä, mutta lähtevät tämän omaisuuden määrittelyyn pyrkiessään lähinnä heidän kannattajakuntaansa miellyttävistä kriteereistä. Näin ollen esimerkiksi maomaisuus jää varsin vähälle huomiolle eivätkä henkilökohtaisen omaisuuden ja muun omaisuuden, joka siis jäisi perustuslain suojan ulkopuolelle, välisen rajankäynnin perusteet näytä vielä tulevan kovinkaan selkeinä esille. Ehkä ne eivät ole tässä vaiheessa selvinneet riittävästi kirjoittajille itselleenkin. Tyhjentävänä luokitteluperusteena ei nimittäin voida vielä pitää sitä, että sellainen omaisuus, joka antaa yksityiselle yhteiskunnallista valtaa muihin ihmisiin nähden, jää perustuslain suojan ulkopuolelle.

Olisikin toivonut, että käsitteitä ja pyrkiä olisikin käyty tässä suhteessa enemmän täsmentämässä, jotta olisi muodostunut riittävästi pohjaa asialliselle keskustelulle tästä keskeisestä kysymyksestä. Nyt jää tarpeettoman paljon tilaa arvailulle, jota yleensä harjoitetaan henkilökohtaisten mieltymysten mukaisesti.

Näin vaikeutuvat myös uudistuksiin sinänsä myönteisesti suhtautuvien ryhmien edellytykset oivaltaa toistensa perimmäiset tavoitteet ja tämän mukana mahdollisuudet yhteisymmärryksen saavuttamiseen. On nimittäin muistettava, että varsin moni on puoluekannasta riippumatta valmis myöntämään omistusoikeuden suojan nykyisen tulkinnan johtavan selvästi kohutuuttomuuksiin ja olennaisesti vaikeuttavan yhteiskunnan oikeudenmukaista ja tasapuolista kehittämistä.

Huomattavasti palstatilaa on suotu nykyisen vallanjakojärjestelmän muuttamiseen tähtääville pyrkimyksille. Sosialidemokraattien tavoitteena on enemmistöparlamentarismi, joka erään kirjoittajan mukaan merkitsee sitä, että »maan hallituksen hoidossa saatetaan parlamentarismi voimaan koko laajuudessaan ja että eduskunnan enemmistölle annetaan entistä suurempi päätösvalta yhteiskunnan asioista päätettävissä». Tämä lienee tulkittava siten, että eduskunnan tahto on kaikessa yksinomaisesti ratkaiseva ja tämän tahdon määrittelee yleensä mainitun valtiolimen yksinkertainen enemmistö. Valtionpäämiehestä tulee symbolinen edustushahmo ja painopiste hallitusvallan käytössä siirtyy kollektiiville, eduskunnan luottamusta nauttivalle hallitukselle. Tuomioistuintalouden riippumattomuus yksittäisratkaisuissa säilytetään, mutta sen yleisten toimintalinjojen kansanvaltaista valvontaa tehostetaan siirtämällä ylimpien tuomarien nimittäminen kansanedustuslaitokselle ja muuttamalla nämä virat määräaikaisiksi. Valtionhallinnon parlamentaarista valvontaa tehostetaan saattamalla mm. valmistelu- ja suunnitteluelinten kokoonpano parlamentaarisia voimasuhteita vastavaksi. Siinä komea nippu vaatimuksia ja tavoitteita.

Perusteluitakin on useimmille esitetty koko joukko, eräät ilman muuta hyväksyttäviä, toiset epäilemättä mielipiteiden vaihtoa ja erimielisyyttä herättäviä. Joissakin tapauksissa olisi kuitenkin kaivannut hieman enemmän asiaan paneutumista ja vielä tarkempaa tavoitteiden asetelua. Näin esimerkiksi nykyisiä määräenemmistöä säännöksiä analysoitaessa. Nyt niiden käsittely supistuu lähes yksinomaan ylimalkaisen poistamisvaatimuksen esittämiseen. Toisin meneteltäessä olisivat myös muut tä-

män hetkiseen asiantilaan muutosta haluavat päässeet tarkemmin perille sosialidemokratian kantojen yksityiskohdista näissä olennaisen tärkeissä kysymyksissä.

Huomio kiintyy myös siihen, että vallanjakojärjestelmämme keskeisimpään kysymykseen, kansaneduskunnan ja valtionpäämiehen aseman ja toimivallan perusteisiin sekä järjestelmän toimivuuteen ja tarkoituksenmukaisuuteen ulkopoliittisen asemamme ja sisäpoliittiset oloimme huomioonottaen ei kajota laisinkaan. Toisaalta kuitenkin korostetaan, että valtiosäännöt ovat mitä moninaisimmin tavoin sidoksissa siihen yhteiskuntaan, jossa niitä sovelletaan ja lähtökohdan »valtiosääntöuudistuksen tyypisessä asiassa tulee olla jopa korostetun kansallinen». Tältä osin jää siten kaipaamaan tosiasioihin perustuvaa ja vallitsevan tilanteen huomioonottavaa realistista argumentointia, joka jälleen antaisi aineksia emotionaalisuudesta vapaaseen ojatusten vaihtoon eri mielihoideryhmittymien kesken.

Socialidemokraattien »Perustuslakikirjan» ilmestymistä on joka tapauksessa tervehdittävä tyydytyksellä. Sen sisältö on laaja-alainen ja tarjoaa varsinaisten artikkeleiden lisäksi myös muuta valtiosääntökeskustelussa tarpeellista materiaalia esittelemällä voimassaolevien säännösten ohella myös monarkistisen hallitusmuotoehdotuksen sekä Suomen kansanvaltuuskunnan ehdotuksen Suomen valtiosäännöksi. Kirjanen sävy on kauttaaltaan asiallinen ja kiihkoton ja on sen vuoksi omiaan johtamaan myös samansävyyiseen pohdiskeluun socialidemokratian asenteista ja valtiosääntöuudistuksesta yleensä sekä puolueen oman väen piirissä että myös muilla tahoilla, joita maan suurimman puolueen linja tässä kysymyksessä luonnollisesti suuresti kiinnostaa. Toivoo sopii, että kirjanen osaltaan lisää kiinnostusta valtiosääntöuudistusta koskevaan pohdiskeluun myös muiden puolueiden piirissä ja vaikuttaisi selkeälinjaisten vaihtoehtojen esittämiseen ja riittävän laaja-alaisen keskustelun syntymiseen yhteiskunnallisen järjestelmämme luonteesta ja kehittämistarpeista perustuslakien uudistamista suunniteltaessa.

Juhani Perttunen